

Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Türkiye'deki Durum*

Ümit GÜCENME GENÇOĞLU**

Yasemin ERTAN***

ÖZET

Muhasebe kalitesi nedir? Uluslararası Muhasebe Standartları/ Uluslararası Finansal raporlama Standartları (IASs/IFRSs'yi) ile uyumlu muhasebe uygulamalarının gerçekleştirilmesi, yani yalnızca ortak dil, ortak muhasebe ilkelerinin kullanılması, muhasebe kalitesinin artırılması için yeterli midir? Sorularına cevap aramak üzere gerçekleştirilen bu çalışmada, literatür taraması yapılarak muhasebe kalitesi kavramı ve muhasebe kalitesini etkileyen faktörler hakkında açıklamalar yapılmıştır. Bu faktörler açısından ülkemizdeki durum, gerçekleştirilmiş olan çalışmalar doğrultusunda yorumlanmış ve Türkiye Muhasebe Standartları/ Türkiye Finansal Raporlama Standartları(TMS/TFRS)'nin, ülkemiz muhasebe sistemi üzerindeki olası etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe kalitesi, muhasebe kalitesini etkileyen faktörler, Uluslararası Muhasebe Standartları/Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Türkiye Muhasebe Standartları/ Türkiye Finansal Raporlama Standartları

Jel Sınıflandırması: M40, M41

Factors Affecting Accounting Quality And Situation in Turkey

ABSTRACT

What is accounting quality? Is implementation of accounting applications harmonized with International Accounting Standards/ International Financial Reporting Standards, in other word only a common language, implementation of common accounting principles, sufficient to increase accounting quality? To answer these questions, in this study the term of accounting quality and the factors affecting accounting quality is explained by conducted a literature review. Situation in our country in terms of these factors is interpreted in accordance with previously studies and the affects of Turkish Accounting Standards/ Turkish Financial Reporting Standards' on our country'accounting system is discussed.

Keywords: Accounting quality, factors affecting accounting quality, International Accounting Standards/ International Financial Reporting Standards, Turkish Accounting Standards/ Turkish Financial Reporting Standards

Jel Classification: M40, M41

* Bu çalışma ikinci yazarın doktora tezinden türetilmiştir.

** Prof. Dr. Ümit Gücenme Gençoğlu, Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, umitgucenme@uludag.edu.tr

*** Arş. Gör. Dr. Yasemin Ertan, Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, yasertan@uludag.edu.tr

1. Giriş

Küreselleşme sürecinde ülkeler arasındaki ticari sınırların ortadan kalkması ile birlikte, ekonomik yaşam çok daha karmaşık bir hale gelmiştir. Ülkelerin sermaye ve kredi piyasalarının uluslararası piyasaların bir parçası olabilmesi, ülkenin yabancı sermayeyi çekebilmesi, rekabet piyasasında güçlü bir şekilde yer alabilmesi, karar alıcıların doğru ve etkin ekonomik kararlar alabilmeleri için dünya genelinde yüksek kaliteli, ortak bir muhasebe dilinin kullanılması gereği ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak amacıyla oluşturulan IASs/IFRSs'deki temel amaç, zamanlı, ihtiyaca uygun ve kaliteli muhasebe bilgilerinin üretilmesi olarak ifade edilmiştir.

Avrupa Birliği(AB) sermaye piyasalarında işlem gören firmaların, 2005 yılından itibaren, IASs/IFRSs'yi uygulamalarının zorunlu hale getirilmesiyle, AB bünyesinde muhasebe uygulamalarının ortak olması sağlanmıştır. AB'ye üye ülkeler arasına girmeyi hedefleyen ülkemizde de 2005-2008 yılları arasında, borsada işlem gören firmaların IASs/IFRSs'in çevirisi niteliğinde olan Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)' nun Seri XI No 25 "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ"i uygulanmış, 2008 yılından itibaren Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun Resmi Gazetede yayımladığı TMS/TFRS'leri uygulamaları zorunlu tutulmuştur. Çağdaş yaşam koşullarına uyum sağlayabilmek ve gelişmiş ülkeler arasına girebilmek için, ülkemizde, TMS/TFRS'lerin uygulanması kaçınılmazdır. Ancak, muhasebe kalitesinin artırılması için yalnızca ortak dil, ortak muhasebe ilkelerinin kullanılması yeterli midir? Resmin tamamının görülebilmesi için muhasebe kalitesini etkileyen faktörlerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Muhasebe kalitesi, ortak muhasebe uygulamaları yanında, yasal ve politik sistem, finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi, kültür, ekonomik faktörler ve muhasebe mesleğinin gelişmişlik düzeyi gibi ülkelere özgü faktörlerin, işletmelerin büyüklüğü, sermaye ve sahiplik yapıları, çalıştıkları denetim firmalarının niteliği, yabancı menkul kıymetler borsalarında kote olup olmadıkları ve kurumsal yönetime verdikleri önem gibi işletmelere özgü faktörlerin etkisi ile şekillenen çok boyutlu bir kavramdır. Çalışmamızın amacı, genel olarak muhasebe kalitesini etkileyen faktörleri inceleyerek, ülkemizdeki mevcut durumu tesbit etmektir.

2. Muhasebe Kalitesi Kavramı ve Muhasebe Kalitesinin Önemi

Muhasebe kalitesi ile ilgili olarak yapılmış, kesin, açık ve genel kabul görmüş bir tanım bulunmamaktadır. Bununla birlikte, muhasebe kalitesi, muhasebe karı ile ekonomik kar arasında güçlü bir ilişki bulunması olarak ifade edilebilmektedir. Muhasebe kalitesi ile ilgili olarak yapılabilecek diğer bir tanım, muhasebe kalitesinin, finansal tablolardaki bilgilerin gerçeğe uygunluğu veya finansal raporların, sermaye yatırımcılarına, firma faaliyetleri ile ilgili olarak verdiği bilginin hassaslığı, doğruluğu şeklindedir.(Chen vd., 2010: 222, Biddle vd., 2009: 4) Diğer bir deyişle, muhasebe kalitesi, finansal tablolarda yer alan bilgilerin, finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygun olmasıdır. Ancak, kullanıcıların ihtiyaçlarındaki çeşitlilik doğrultusunda, farklı ihtiyaçlar dikkate alındığında, muhasebe

kalitesi kavramının kapsamı değişmekte ve muhasebe kalitesinin ölçülmesi oldukça karmaşık bir hal almaktadır.

Muhasebe kalitesi kavramı işletmeler için stratejik bir öneme sahiptir. Örneğin, muhasebe kalitesinin yüksek olması işletmelerin sermaye maliyetini düşüren bir faktördür. Şirketlerin gerçeği yansıtan, sağlıklı ve kaliteli finansal raporlar düzenlemeleri, yani muhasebe kalitesinin yüksek olması, bir taraftan finansal piyasaların daha sağlıklı işlenmesini sağlayarak kriz riskini azaltmakta, diğer taraftan yatırımcıların, şirketlerin genel finansal görünümünü daha kolay değerlendirmelerini ve yatırım kararları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlayarak tasarrufların yatırımlara yönelmesini, böylece sermaye maliyetlerinin azalmasına yardımcı olmaktadır. Muhasebe kalitesinin yüksek olması, işletmelerin fon kaynaklarını belirleme inisiyatifini artırmaktadır. Muhasebe kalitesi düşük olan firmalar genellikle bankalardan yüksek maliyetli fon sağlamak zorunda kalmaktadır. Çünkü, yatırımcılar yanıltıcı bilgilerle yanlış kararlar alabilecekleri düşüncesiyle işletmeye fon vermeye daha az istekli olmaktadır. Bankalar ise ihtiyaç duydukları bilgileri doğrudan işletmeden temin edebilir ve muhasebe kalitesi düşük olan işletmelerle yaptıkları borç sözleşmelerinde daha katı faiz ve vade koşulları uygulayabilmektedir.(Bharath vd.,2006: 2-3)

2008 yılında ABD’de başlayarak tüm dünyayı etkileyen ekonomik krizin başlıca nedeni, bağımsız denetimden geçmiş ve muhasebe standartlarına uygun olan ancak, işletmelerin gerçek ekonomik durumunu yansıtmayan finansal tablolarıdır. Bu nedenle muhasebe kalitesi ve muhasebe denetimi sorgulanmaya başlanmıştır. (Can, 2010: 25) Muhasebe standartlarının, muhasebe kalitesini iyileştirmek için yeterli olup olmadığını belirlemek için, muhasebe kalitesini etkileyen diğer faktörler incelenmeye başlanmıştır.

3. Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler

Muhasebe kalitesi kavramının kazandığı önem doğrultusunda, tüm dünyada muhasebenin yakınsaması ve uyumlaştırılması ile ilgili çabalar sarfedilmekte, IAS/ IFRS’lerin uygulanmaya başlanılmasının muhasebe kalitesini arttıracacağı düşünülmektedir. Ancak, muhasebe kalitesinin sağlanabilmesi için, yalnızca IAS/ IFRS’ lere odaklanılması yeterli değildir. Problemin çözümü, sistemin içinde aranmalıdır. Çünkü muhasebe altyapısı, ekonomik, sosyal ve politik altyapıdan bağımsız bir şekilde değiştirilemez.(Ball, 2001: 128)

Muhasebe kalitesini etkileyen faktörler, muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar, ülkelere özgü faktörler ve işletmelere özgü faktörler olarak sınıflandırılmaktadır.

3.1. Muhasebe Uygulamalarının Muhasebe Kalitesi Üzerindeki Etkileri

Muhasebe uygulamaları genel olarak ilke bazlı muhasebe uygulamaları ve kural bazlı muhasebe uygulamaları olarak sınıflandırılmaktadır. Literatürde IASs/ IFRSs’nin ilke bazlı, Amerikan genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin ise kural bazlı olduğu kabul edilmektedir. İlkeler, içinde bulunan duruma göre, yorumların da eklenebileceği temel nitelikte

prensipleri, kurallar ise ilkelere göre yorum gerektirmeyen, katı, kesin hükümleri ifade etmektedir.(Balsarı ve Dalkılıç, 2007: 106)

İlke bazlı standartların daha az kural içermesi ve belirledikleri genel ilkelerin kullanıcılar tarafından yorumlanması “mesleki yargı” ve niyet kavramlarını ön plana çıkarmaktadır. Kurallara dayanan standartlar ise daha fazla koşul içermektedir. Tüm tarafların tamamen iyi niyetli oldukları varsayımı altında, ilke bazlı standartlar, yöneticilerin, işletmenin gerçek durumunu yansıtacak alternatifleri seçmesine fırsat vermektedir. Ancak, geçmişte meydana gelen işletme skandalları düşünüldüğünde, bu şekilde bir varsayım yapmak oldukça güçtür. Kural bazlı standartlar ise, kişisel yargıya dayanan uygulamalara daha az yer vererek, fırsatçı davranışlarda bulunma ihtimalini azaltmaktadır.(Barth vd., 2006a: 10) İlke bazlı standartlarda ilkelerin yorumlanması, yorum yapanın bilgisi, tecrübesi gibi değişkenlerden etkilenmekte bu nedenle benzer işlemler, farklı kişiler tarafından farklı şekillerde yorumlanabilmektedir. Dolayısıyla ilke bazlı standartların finansal raporların karşılaştırılabilirliğini azaltma olasılığı bulunmaktadır. Kural bazlı standartlar ise, kuralların muhasebeciler tarafından mekanik bir şekilde uygulanmasını gerektirir. Bol miktarda kural ve şekil şartı farklı işlemleri belli bir formata uydurularak benzer işlem gibi raporlanmasını sağlayacaktır. Bu yolla sağlanan karşılaştırılabilirlik ise sadece yüzeysel düzeyde olabilecektir. Ayrıca, olaylar karşısında uygulanması gereken yöntemleri açık ve ayrıntılı olarak belirleyen, kural bazlı standartlar günümüzün hızlı değişim koşullarında, ihtiyacı karşılama konusunda yetersiz kalabilmektedir.

Barth, Landsman ve Lang, muhasebe kalitesinin, yöneticiler tarafından kar yönetiminde kullanılan ve firma performansının doğru bir şekilde yansıtılmasını zorlaştıran alternatif muhasebe yöntemlerinin elimine edilmesi ile artırılabilirliğini ileri sürmektedir.(Barth vd., 2006b: 2) Bu fikir, kural bazlı standartların uygulanmasının muhasebe kalitesini yükselteceği şeklinde yorumlanabilir. Ancak, son dönemlerde ABD’de yaşanan şirket skandalları sonucunda kural bazlı standartlar yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Zaman içinde, FASB, kural bazlı standartların maliyetinin faydalarını aştığına karar vererek, ilke bazlı standartların savunucularından biri olmuştur.(Benston vd., 2006: 168) Nitekim Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board-IASB) ve Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board-FASB), 2002 yılında, iki kurulun oluşturdukları standartların uyumlaştırılması ve kalitelerinin daha da artırılması konusunda ortak çaba harcama konusunda anlaşmıştır.

3.2. Muhasebe Kalitesini Etkileyen Ülkeler Arasındaki Farklılıklar

Ulusal muhasebe sistemlerinin diğerlerinden farkını inceleyen çalışmalarda, muhasebe sistemlerinin, muhasebe standartları, yasal ve politik sistem, finansal raporlamayı teşvik eden unsurlar (finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi, işletmelerin sermaye ve sahiplik yapısı), vergi sistemi, kültür, ülkede muhasebe mesleğine verilen önem ve ekonomik koşullar gibi ülkelere özgü faktörlerden etkilendiğini ortaya konmuştur. Tablo 1’ de, bu alanda yapılmış

olan bazı çalışmalarda muhasebe sistemlerinin farklılığını açıklayabilmek için hangi faktörlerin kullanıldığı özetlenmektedir.

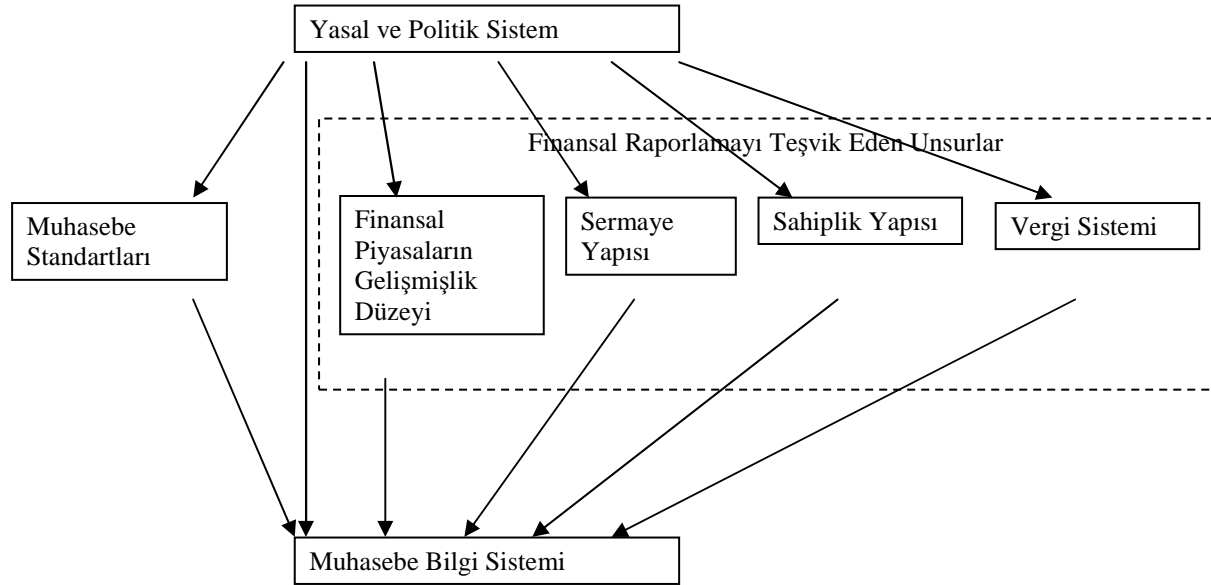
Tablo 1: Ulusal Muhasebe Sistemlerinin Birbirinden Farklılaşmasının Nedenlerini Ortaya Koymak Üzere Yapılmış Olan Çalışmalar ve Bu Çalışmalarda İncelenen Faktörler

Yazar	Yasal Sistem	Politik Sistem	Finansal Piyasaların Gelişmişlik Düzeyi	Finansman Kaynakları	Vergi Sistemi	Kültür	Muhasebe Mesleğinin Gelişmişlik Düzeyi	Ekonomik Faktörler
Choi- Mueller (1978)	X			X				X
Goldberg Godwin (1997)	X			X	X		X	X
Nobes (1998)	X	X		X	X	X	X	X
Soderstrom-Sun- (2007)	X	X	X		X			
Ding- Lean Stolovy- (2007)	X			X			X	X
Nobes- Parker (2008)	X			X	X	X	X	X
Şensoy- 2008	X			X	X	X	X	X

3.2.1. Yasal ve Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Yasal ve politik sistem, muhasebe bilgi sistemini ve dolayısıyla muhasebe kalitesini hem direkt olarak hem de finansal piyasaların gelişmesi, sermaye yapısı, sahiplik yapısı ve vergi sistemi gibi finansal raporlamayı teşvik eden unsurlar vasıtasıyla endirekt olarak etkilemektedir. Bu etkileşim Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1: Yasal ve Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Kaynak: Soderstorm ve Sun, a.g.e., s. 688

3.2.1.1. Yasal Sistemin Muhasebe Kalitesine Direkt Etkisi

Yasal sistemler ortak hukuk sistemleri ve yasalara dayalı hukuk sistemleri olmak üzere ikili bir gruptandır. (La Porta ve Lopez de Silanez, 1998: 1113-1115) Yasal sistemler, işletmelerin muhasebe standartlarını uygulamalarını zorlayarak ve yöneticilerin ve denetçilerin faaliyetlerinin kontrol edilmesini sağlayarak muhasebe kalitesini direkt olarak etkilemektedir. IASB, IASs/IFRSs'yi oluşturmakta ve yayımlamaktadır ancak standartların uygulanmasını sağlama konusunda yaptırım gücüne sahip değildir. Yaptırım gücü, ülkelerdeki menkul kıymetler borsasına ilişkin kurallar veya mahkemelere bırakılmıştır. Ayrıca IASs/IFRSs'nin ilke bazlı standartlar olması, yani denetçiler ve muhasebecilere detaylandırılmış standartlar değil genel ilkeler sunması ve bu genel ilkelerin özel durumlara uygulanmasını öngörmesi, yöneticilerin fırsatçı davranışlarda bulunmasına da imkan vermektedir. Bu durum, yasal sistemin standartların uygulanmasında zorlayıcı bir gücün önemini arttırmaktadır. (Soderstorm ve Sun, 2007: 690) La Porta, Alman ve İskandinav yasalara dayalı hukuk sistemlerinin yasal zorlama konusunda en yüksek kaliteye sahip olduklarını, bu ülkeleri ortak hukuk sistemlerinin takip ettiğini ve Fransız yasalara dayalı hukuk sistemlerinde ise yasal zorlama kalitesinin en düşük olduğunu ortaya koymuştur. (La Porta ve Lopez de Silanez, 1998: 1121)

Muhasebe kalitesinin sağlanması için, uygulanan muhasebe standartlarının kaliteli olması, uygulayıcılar ve kullanıcılar tarafından kabul görmesi ve etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Saudagaran ve Diga (2000), uygulama mekanizmalarını caydırıcı

uygulama mekanizmaları ve cezalandırıcı uygulama mekanizmaları olarak ikiye ayırmıştır. Caydırıcı mekanizmalar, standartlara uyumu destekleyen teşvik eden uygulamaları, cezalandırıcı uygulamalar ise uyumu zorlayan ve uyumsuzlukları cezalandıran uygulamaları kapsamaktadır.(Saudagaran ve Diga: 2000: 3) Wulandari'nin 2004 yılında yaptığı çalışmada, muhasebe standartlarının kalitesinin yüksek olmasının, kabul görmesinin ve etkin cezalandırıcı uygulama mekanizmalarının varlığının muhasebe rakamlarının değer ilgisini, yani, işletmenin hisse senetlerinin getirilerindeki değişimi açıklayabilme gücünü olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Caydırıcı uygulamalar ve değer ilgisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bunun anlamı piyasada etkin cezalandırıcı uygulamaların varlığının, diğer bir deyişle, muhasebe standartlarından sapmaların tolere edilmeyeceği sinyallerinin pazara yollanmasının, finansal raporların, firmaların gerçek ekonomik durumunu yansıtacak şekilde hazırlanmasını sağlayacağıdır.(Wulandari ve Rahman, 2004: 17) Diğer taraftan, kanunların uygulanmasının sağlanması konusundaki hassasiyet de ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. La Porta ve Lopez de Silanez, kanunların uygulanma kalitesinin Alman ve İskandinav yasalara dayalı hukuk sistemlerinde en yüksek olduğunu, bu sistemleri ortak hukuk sistemlerinin takip ettiğini ve Fransız hukuk sistemlerinde uygulama kalitesinin en düşük olduğunu ortaya koymuştur.(La Porta ve Lopez de Silanez, 1998: 1138- 1140)

Türkiye'de 2005-2008 yılları arasında, borsada işlem gören firmalarda IASs/IFRSs'in çevirisi niteliğinde olan SPK'nın Seri XI No 25 "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ"inin uygulanması zorunlu tutulmuş, 2008 yılında SPK Tebliği yürürlükten kaldırılarak, 2002 yılında faaliyete başlayan TMSK'nın Resmi Gazetede yayımladığı Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS'leri) uygulanmaya başlanmıştır. Bugün, TMSK, bu görevi 02.11.2011 tarihli Kanun Hükmünde kararname ile kurulan "Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu"na bırakmıştır. TMSK'nın, borsa dışındaki işletmeler için standartların uygulanmasını sağlama konusunda herhangi bir yaptırım gücü olmamıştır.Diğer taraftan yakın zamana kadar yürürlükte olan 6762 sayılı TTK'nda, muhasebe standartlarının uygulanmasını sağlayacak düzenlemeler bulunmaması nedeniyle muhasebe ile ilgili konularda, yaptırım gücü daha fazla olan VUK etkili olmuş, bu nedenle ülkemizde muhasebe uygulamaları vergi odaklı bir hale gelmiştir. 2011 yılında yasalaşan 6102 sayılı TTK'da muhasebe ile ilgili konularda TMS/TFRS'lere atıfta bulunulmakta, işletmeler TMS/TFRS'leri uygulamaları doğrultusunda yönlendirilmektedir. 6102 sayılı TTK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte, yasaların muhasebe standartlarını uygulama konusundaki zorlayıcı gücü artmıştır. Türkiye'de tüm işletmelerin vergi odaklı muhasebe anlayışını terk ederek, bilgi odaklı muhasebe anlayışına yönelmek zorunda kalmasının muhasebe kalitesini artırması beklentisi bulunmaktadır.

3.2.1.2. Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Direkt Etkisi

Düzgün işlemeyen politik sistemlerde, yöneticiler ve işletme sahipleri, devlet ihalelerini alabilmek, monopol statüsü elde edebilmek veya daha düşük tutarlarda vergi

ödemek gibi amaçlarla bir takım harcamalar yapabilmekte ve doğal olarak bu tutarları finansal tablolarına yansıtmaktan kaçınabilmektedirler.(Soderstorm ve Sun, 2007: 691) Bu tür davranışlar muhasebe kalitesini olumsuz etkilemektedir. Türk politik sistemi incelendiğinde, ne yazık ki olumlu bulgular elde etmek pek mümkün olmamaktadır. Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği tarafından yapılan bir araştırmada, toplumumuzda "kişisel çıkar elde etmek için yasa ve kuralları çiğneyebilirim" düşüncesinin yaygın olduğu ortaya konmuştur. Aynı araştırmada örneklem, yolsuzluk eğiliminin yaygınlığına göre meslekleri, siyasetçiler, üst düzey memurlar, işveren kesimi, alt düzey memurlar, esnaf kesimi, işçi kesimi, çiftçi kesimi olarak sınıflandırmış, örneklemin alt düzey memurlardan başlayarak siyasetçilere doğru "dürüstlük" algılamasının zayıfladığını düşündükleri görülmüştür.(Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, 2002:104- 109)

3.2.1.3. Yasal ve Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Endirekt Etkisi

Yasal ve politik sistem muhasebe kalitesini, muhasebe standartları ve finansal raporlamaya etki eden unsurlar vasıtasıyla endirekt bir şekilde de etkilemektedir. Muhasebe standartlarının oluşturulması politik bir süreçtir. Bu süreçte, vergi otoriteleri, bankalar, hissedarlar, yöneticiler ve işçi birlikleri etkili olabilmektedir.(Zeff, 2002: 46) Uluslararası Muhasebe Standartları'nı oluşturma görevi, 1973'ten 2001 yılına kadar Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee- IASC) tarafından yürütülmüştür. Standartlar üzerindeki politik etkinin azaltılabilmesi, daha kaliteli IASs/IFRS'in oluşturulması ve organizasyon yapısındaki eksikliğin giderilmesi gibi amaçlarla, 1997 yılında IASC tarafından "Strateji Çalışma Grubu" kurulmuştur. Grubun çalışmaları sonucunda IASC Tüzüğü değiştirilmiş, 01.04.2001 tarihinden itibaren, standartları oluşturma görevi IASB'ye verilmiştir. (<http://www.iasplus.com/restruct/restruct.htm>) Bağımsızlığındaki artışa rağmen, IASB üzerindeki politik baskı devam etmektedir. (Soderstorm ve Sun, 2007: 689) Örneğin, 2002 yılında, Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu'nun, IASs/ IFRSs'in tam set olarak uygulanmasının uygun olduğunu açıklamasının ardından, Fransız Başkanı Jaques Chirac, Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi'ye bir mektup yazarak, IAS 39'un uygulanmasının AB' deki firmaların finansal durumu açısından çok kötü sonuçlara neden olacağını düşündüğünü ifade etmiştir. (http://www.gsb.stanford.edu/news/research/acctg_jagolinzerbarth_intlacctgstds.shtml+chirac+%22ias+39%22&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr)

2002 yılından Kasım 2011'e kadar muhasebe standartlarını yayınlama konusunda tek yetkili kuruluş olarak görev yapan TMSK'nın karar organında çeşitli çıkar gruplarının yararına çalışabilecek üyeler bulunmasına rağmen, bu üyelerin yetkilerini bir politik baskı aracı olarak kullanmaları söz konusu olmamıştır.. Çünkü TMSK ile Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı arasında yapılan telif ve lisans anlaşması uyarınca, TMS/IFRS'ler, IASs/IFRSs'lerin birebir Türkçe çevirisi yapılarak yayımlanmıştır. (Seviğ, 2006) Diğer taraftan, AB'ye üye ülkeler arasına girmeyi hedefleyen ülkemiz, muhasebe

uygulamalarını AB uygulamaları ile tam uyumlu hale getirmek zorunda kalmış ve 2005 yılından itibaren, sermaye piyasalarında işlem gören firmaların IASs/IFRSs'yi uygulamaları zorunlu tutulmuştur. Bu durum, ülkemizde de, politik sistemin muhasebe standartları vasıtasıyla muhasebe kalitesini etkilediğini göstermektedir. Türkiye'de politik sistemin muhasebe kalitesine endirekt etkisiyle ilgili olarak verilebilecek bir diğer örnek, AB ile müzakerelere başlayan ülkemiz için, TTK'nun AB müktesebatı ile uyumlaştırılmasının bir zorunluluk haline gelmesi ve 6762 sayılı TTK'nun yerini almak üzere, 09.11.2005 tarihinde TTK tasarısı hazırlanarak meclise sunulmasıdır. Diğer taraftan, bu tasarının yasalaşmasının 6 yıla yakın bir süre alması da yine politik sebeplerden kaynaklanmaktadır.

Yasal sistemler muhasebe kalitesini endirekt olarak da etkilemektedir. Ortak hukuk sistemlerinin hakim olduğu ülkelerde, muhasebe sistemleri; gerçeğe uygun sunum, şeffaflık ve tam açıklama kavramları etrafında şekillenmiştir. Finansal muhasebe ve vergi muhasebesi arasında ayırım bulunmaktadır. Bu sistemlerde işletmeler ihtiyaç duydukları finansmanı ağırlıklı olarak sermaye piyasalarından sağlamakta, finansal raporlar yatırımcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak hazırlanmaktadır. Muhasebe ve finansal raporlama standartlarını hazırlayan kurumlar, özel sektör faaliyetleri ile ilgilenmekte, muhasebe uygulamalarında ve standartların hazırlanmasında muhasebe mesleği önemli bir rol oynamaktadır. (Choi, 1978: 43; Saudagaran, 2009:6; Soderdstorm ve Sun, 2007:689; Alexander ve Nobes, 2004: 28) Muhasebe literatüründeki yaygın kanı, ortak hukuk sistemlerinde muhasebe kalitesinin daha yüksek olduğu yönündedir.(Lindahl ve Schadewitz, 2008:2)

Yasalara dayalı hukuk sisteminin hakim olduğu ülkelerde ise, muhasebe sistemi, yasal düzenlemeler çerçevesinde, yetersiz ve şeffaf olmayan açıklamalar ile şekillenmiştir. Finansal muhasebe ve vergi muhasebesi uygulamaları birbirinin içine geçmiştir. Bu sistemlerde, işletmelerin finansman kaynakları, genellikle bankalar, kredi kuruluşları ve hükümetlerdir. Muhasebe kurallarının ve finansal raporların odak noktası kreditorleri korumaktır. Muhasebe ve finansal raporlama standartlarını hazırlayan kurumlar genellikle kamu sektörü faaliyetleri ile ilgilenmekte, standartların hazırlanmasında muhasebe mesleğinin çok az etkisi bulunmaktadır. (Choi, 1978:43; Saudagaran, 2009:6; Soderdstorm ve Sun, 2007:689; Alexander ve Nobes, 2004: 28)

Ülkemizde, 1956 yılında yürürlüğe konan 6762 sayılı TTK, İsviçre, Fransız, Alman ve İtalyan ticaret kanunlarını temel almakta, dolayısıyla yasalara dayalı hukuk sistemlerinin özelliklerini göstermektedir. 6102 sayılı TTK'nın hazırlanmasında da büyük ölçüde İsviçre ve Alman Kanunları temel alınmıştır.(Çelebi ve Güçlü) Ortak hukuk sistemine tabi olan ülkelerde hissedarlar, yasalara dayalı hukuk sistemleri olan ülkelere göre daha fazla korunmaktadır. Dolayısıyla, ortak hukuk sistemine tabi ülkelerde, sermaye sahipleri işletmelere yatırım yapmaya daha istekli olmakta, sermaye piyasaları daha fazla gelişmekte, yasalara dayalı hukuk sistemine tabi ülkelerde ise fon akımı genellikle az sayıda grup arasında yapılan sözleşmelerle gerçekleşmektedir.(La Porta vd., 1999: 3; Soderdstorm ve Sun, 2007:

691; La Porta ve Lopez de Silanez, 1998: 1117) Dolayısıyla, yasal ve politik sistem, finansal piyasaların gelişimini etkileyerek, muhasebe kalitesini de endirekt olarak etkilemektedir. Yasalar, yatırımcıların haklarını korumaya yöneldiğinde, yatırımcıların, sermaye veya borç şeklinde kullandıkları fonların karşılığı olan kar paylarını veya faizleri elde edebileceklerine olan inançları artmaktadır. Diğer taraftan kredi verenlerin yasalar tarafından iyi bir şekilde korunduğu ülkelerde, işletmeler daha kolay ve daha düşük maliyetli banka finansmanı elde edebilirler. Ayrıca bir ülkede, kamulaştırmanın ve yolsuzlukların yoğun olması, sosyal ve politik incelemelerden kaçınmak için sözleşmelerin gizlice tamamlanması olasılığını arttırmaktadır. Bu ülkelerde, bilgi asimetrisini azaltmak için, finansal raporlara oldukça az başvurulmakta, talebin azlığı da muhasebe kalitesinin düşmesine neden olmaktadır.

Yasal ve politik sistem, muhasebe kalitesini, sahiplik yapısı vasıtasıyla da endirekt bir şekilde etkilemektedir. Yatırımcı korumasının düşük olduğu ülkelerde, sahiplik belirli kişi ve gruplarda yoğunlaşmaktadır. Çünkü koruma derecesinin düşük olması durumunda küçük yatırımcılar için hisse senedi yatırımları cazibesini kaybetmekte, sahiplik yapısının halka yaygınlaşması mümkün olmamaktadır.(Kıyılar)

Yasal ve politik sistem, vergi sistemi vasıtasıyla da muhasebe kalitesini etkilemektedir. Yasalara dayalı hukuk sistemlerine sahip ülkelerde finansal raporlar hükümetin vergi alacağını tespit etmeye odaklanırken, ortak hukuk sistemlerine sahip ülkelerde finansal raporlama bilgi asimetrisini azaltmak için kullanılmaktadır. Ayrıca vergi oranları politik bir süreç sonucunda belirlenmektedir. Neticede, yasal ve politik sistemler vergi sistemini etkileyebilmekte, muhasebe kalitesi de bundan dolayı bir şekilde etkilenmektedir.(Soderstorm ve Sun: 2007: 694)

3.2.2. Finansal Piyasaların Gelişmişlik Düzeyinin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Finansal piyasalara fon arz edenler, yatırımlarını yönlendirebilmek için bilgiye ihtiyaç duymaktadır. Piyasa katılımcılarının bilgi talebi, finansal piyasaların gelişmişlik düzeyine paralel bir şekilde artış göstermektedir ve yöneticilerin muhasebe kalitelerini arttırmaları için bir teşvik unsuru niteliğindedir.

İşletmelerin fon ihtiyacını ağırlıklı olarak sermaye piyasalarından sağladığı ülkelerde, yatırım kararları halka açıklanan bilgilere bağlı olarak verildiği için, muhasebe kalitesi, ekonomide daha önemli bir role sahip olmaktadır. Fonların ağırlıklı olarak bankalardan borçlanma yoluyla sağlandığı ülkelerde ise, işletmelerle bankalar arasında yakın bağlar bulunmaktadır. Bu bağlar sayesinde bankalar, işletmelerin performansları ve geleceğe dair planları ile ilgili stratejik bilgilere direkt olarak ulaşabilmekte, finansal tablolarındaki bilgilere ihtiyaç duymamaktadır. Dolayısıyla işletmelerin, fonlarını bankalarla yapılan anlaşmalarla elde edebilmesi durumunda, yöneticilerin kamuya bilgi açıklama doğrultusundaki teşvikleri azalmaktadır.

Türkiye’de bir çok holdingin bünyesinde kendi bankaları bulunmaktadır ve bir çok özel banka varlıklı ailelerin kontrolündedir. Dolayısıyla bankalar bilgi asimetrisi problemini¹ firma bilgilerine direkt olarak ulaşarak çözebilmektedir. Hatta bazı durumlarda bankalar, işletmelerin finansal durumunu dikkate almaksızın krediler verebilmektedir. Nitekim, 2001 krizinde birçok işletme aldıkları kredilerin geri ödemesini yapamamıştır. Krizden sonra banka sahipliği ve bankalarda daha yüksek sermaye bulundurulmasına dair düzenlemeler yapılarak, bankalar daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Sermaye piyasalarının gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde genellikle, piyasa kapitalizasyonu², işlem hacmi, sermaye pazarına gelen yurt içi tasarrufların gayri safi milli hasılaya oranı, yerel ve kurumsal yatırımcı tabanı, türev piyasaların varlığı, borsada işlem gören menkul kıymet çeşitliliği, akışkanlık, yoğunlaşmalar, dışa açıklık derecesi, yeni ihraç miktarları, borsaya kote şirket sayısı, ortalama şirket büyüklükleri, teknolojik altyapı ve borsanın kuruluş tarihi gibi kriterler kullanılmaktadır.(Aktaş, 2006: 47) Tablo 2’te İMKB ve bazı gelişmiş ülkelerin sermaye piyasalarının gelişmişlik düzeyleri, piyasa kapitalizasyonu ve işlem gören firma sayısı baz alınarak karşılaştırılmaktadır.

Tablo 2: Piyasa Kapitalizasyonu (milyon \$) Açısından Karşılaştırma

Menkul Kıymet Borsası	Aralık 2010 (milyon \$)	% Değişim/ Aralık 09
NASDAQ OMX	3 889 369.9	20.1%
NYSE Euronext	13 394 081.8	13.1%
İMKB	307 052.0	31.2%

Kaynak: World Federation of Exchange, <http://www.world-exchanges.org/statistics/ytd-monthly>

Tablo 2 de görüldüğü gibi Aralık 2010 tarihinde NYSE Euronext Borsasının piyasa kapitalizasyonu 13.394.081,80 milyon \$, NASDAQ OMX’in piyasasa kapitalizasyonu 3.889.369,90 milyon \$ iken İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)’ nın piyasa kapitalizasyonu yalnızca 307.052 milyon \$ olarak belirlenmiştir. Bu rakamlar, piyasa kapitalizasyonları ele alındığında, İMKB ve dünyadaki en büyük iki borsa olan NASDAQ OMX ve NYSE Euronext ’in gelişmişlik düzeylerinin birbirinden çok farklı olduğunu ve İMKB’nin diğer iki borsadan çok daha az gelişmiş olduğunu göstermektedir. Finansal piyasaların gelişmişlik düzeyleri, piyasa kapitalizasyonu açısından değerlendirildiğinde, Amerika’daki muhasebe kalitesinin Türkiye’deki muhasebe kalitesinden daha yüksek olması

¹ 1970 yılında George Akerlof tarafından “The Market For Lemons: Quality Uncertainty And The Market Mechanism” başlıklı çalışmada; temel iktisat teorisinde tam rekabet, homojen ürün, çok sayıda firma gibi basitlestirici varsayımların gerçek hayatta tam olarak doğru olmadığını; genellikle olaylar karşısında taraflardan birinin bilgisi varken, diğerinin bilgisinin olmadığı veya tam olmadığı, yani asimetrik bilgi probleminin söz konusu olduğu ve bu durumun ters seçim ve ahlaki tehlike olarak adlandırılan durumlara neden olduğu ortaya konmuştur.

² Piyasa kapitalizasyonu, borsalarda, hisse senetleri işlem gören firmaların çıkarılmış nominal sermayelerinin hisse fiyatları bazında piyasa değerini belirtir.

beklenmektedir. Diğer taraftan Aralık 2009 tarihinden Aralık 2010 tarihine kadar piyasa kapitalizasyonundaki değişim incelendiğinde, İMKB'nin diğer iki borsaya göre daha fazla geliştiği görülmektedir.

Tablo 3'de NASDAQ OMX, NYSE Euronext ve İMKB' de Aralık 2010 tarihi itibarı ile işlem gören firma sayısı ve bu sayıların Aralık 2009 tarihine göre değişimi gösterilmektedir.

Tablo 3: İşlem Gören Firma Sayısı Açısından Karşılaştırma

Menkul Kıymet Borsası	.Aralık 2010	(million \$)		% Değişim/ Aralık 2009
		Toplam	Yerel	
NASDAQ OMX	2.778	2.480	298	-2.59%
NYSE Euronext	2.317	1.799	518	-0.43%
İMKB	339	338	1	7.62%

Kaynak: World Federation of Exchange, <http://www.world-exchanges.org/statistics/ytd-monthly>

Tablo 3'de görüldüğü gibi, İMKB'de işlem gören işletme sayısı, NASDAQ OMX ve NYSE Euronext Borsalarında işlem gören firma sayısından çok daha azdır. Aralık 2010 itibarı ile İMKB'de yalnızca 1 tane yabancı firma işlem görmektedir. Diğer taraftan, İMKB'de işlem gören işletme sayısı Aralık 2009'a göre %7,62 artmıştır. Finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi işlem gören firma açısından incelendiğinde de, Amerika'daki muhasebe kalitesinin Türkiye'deki muhasebe kalitesinden daha yüksek olması beklenmektedir. Diğer taraftan İMKB, zayıf formda etkin bir piyasa niteliğindedir. İMKB, piyasanın uzun dönemli istikrara ulaşamaması sebebiyle yatırımcıların piyasaya daha az güven duyduğu, kontrol edilemeyen dalgalanmaların yaşandığı bir menkul kıymet piyasası olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Son yıllarda ekonomik ve politik faktörler sebebiyle piyasada aşırı derecede oynaklık görülmüş, yatırımcılar aşırı kazanç ve kayıplarla karşı karşıya kalmış sonuç olarak da İMKB uzun dönemli bir yatırım aracı olma özelliğini önemli ölçüde kaybetmiştir.

3.2.3. Vergi Sisteminin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Bir ülkede, muhasebe uygulamaları ve vergi düzenlemeleri arasında yakın bir ilişki bulunması, muhasebe kalitesini düşürmektedir. Çünkü, vergi yasaları hükümet için vergi toplamak gibi politik amaçlara hizmet etmekte, yatırımcılar için bilgi kalitesinin sağlanmasıyla ilgilenmemektedir. Ayrıca vergi oranının yüksek olması, işletmelerin vergilendirilebilir geliri düşük hesaplanma doğrultusunda hareket etmelerine neden olarak muhasebe kalitesini düşürmektedir.

Ülkemizde 1956 yılından 2011 yılına kadar uygulanan 6762 sayılı TTK'nun, muhasebe ile ilgili konularda ayrıntılı düzenlemeler içermemesi, ancak VUK'nda, vergi matrahının tespitine yönelik ayrıntılı değerlendirme ölçütlerinin yanında, işletmelerin hazırlayacakları muhasebe kayıt, belge ve finansal tablolara ilişkin hükümlerin yer alması ve

bu hükümlere uyulmaması durumunda çeşitli cezai yaptırımların getirilmiş olması, muhasebe uygulamalarının vergi mevzuatı çerçevesinde yürütülmesine sebep olmuştur.

3.2.4. Kültürün Muhasebe Kalitesine Etkisi

Uluslararası muhasebe alanında yapılan araştırmalar, muhasebe sistemlerinin çevresel faktörlerden etkilenecek şekilde şekillendiğini ortaya koymuştur. Kültür ve kültürel değerler ise çevresel faktörlerin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Hofstede, ülkelerin kültürlerini şekillendiren dört değer boyutu olduğunu öne sürmüştür. Bu boyutlar otorite mesafesi düzeyi, bireysellik- kolektiflik, belirsizlikten kaçınma derecesi ve erillik- dişilik olarak sıralanabilir. Otorite mesafesi, toplumda yer alan kurum ve örgütlerdeki eşit olmayan güç ve otorite dağılımına olan kabullenme derecesini ifade etmektedir.(Hofstede, 1991: 51) Bireysellik – Kolektiflik: Toplum oluşturulan bireylerin birbirine bağlılık derecesini ifade etmektedir. Bireysellik, toplumdaki bireylerin birbirlerine olan bağlılıklarının zayıf olduğu durumlarda yüksektir. Kolektiflik ise bireyselliğin aksine bireylerin birbirlerine sıkıca bağlı olduğu bir sosyal ortamı ifade etmektedir. (Hofstede, 1991: 51) Belirsizlikten kaçınma düzeyi, toplumu oluşturan bireylerin belirsizlikten ne derece rahatsızlık duydukları ile ilgilidir. Belirsizlikten kaçınma düzeyi yüksek toplumlarda davranış ve inanç kuralları daha katıdır ve aykırı kişi ve fikirler toplum tarafından reddedilir. (Hofstede, 1991: 113) Erillik, toplumda başarı, iddiacılık ve maddi başarılar elde edilmesinin öncelikli olması durumudur. Dişil toplumlar ise ilişkilerde başarıyı ve alçak gönüllülüğü ön planda tutar ve yaşam kalitesinin yüksek olmasını tercih ederler. Eril toplumlarda kurumlar performans ve başarıya dayalı olarak kurulur ve yönetilirler. Dişil toplumlar ise refah toplumlarıdır, yaşam kalitesine önem verir, güçsüzü korumaya çalışırlar. (Hofstede, 1991: 82) Gray, Hofstede'in önerdiği kültür değerlerini kullanarak, ülkelerin finansal raporlama sistemleri arasındaki farklılıklarını aşağıdaki gibi açıklamıştır (Gray, 1988: 9-11):

- Profesyonellik yada yasal kontrol: Hofstede'in bireysellik veya belirsizlikten kaçınma özelliği ile ilişkilendirilmiş olan bu kültürel değer, bireysel ve profesyonel yargının yada kanuni zorunlulukların tercih edilme derecesini ifade etmektedir. Bireysel ve profesyonel yargının tercih edildiği toplumlarda, kurallar daha esnektir. Belirsizlikten kaçınma derecesi yüksek olan toplumlar ise, detaylı kural ve kanunları tercih etmektedir.

- Tekdüzen – Esneklik: Tüm işletmeler tarafından tutarlı bir biçimde uygulanacak tekdüzen uygulamalarının veya esnek muhasebe uygulamalarının tercih derecesini ifade etmektedir. Tekdüzen muhasebe uygulamalarının tercih edilmesi belirsizlikten kaçınma eğilimini ifade etmektedir. Kolektif toplumlarda tekdüzen muhasebe uygulamalarının tercih edilmesi beklenebilir. Gray, otorite mesafesi yüksek toplumların otoriteyi sorgulamamaları nedeniyle tekdüzen uygulamaları daha kolay benimseyebileceklerini öne sürmüştür.

- İhtiyatlılık-İyimserlik: Gelecekteki belirsiz olaylara karşı temkinli veya daha riskli yaklaşımların benimsenmesi derecesini ifade etmektedir. Gray'e göre muhasebe uygulamalarındaki muhafazakar eğilimler, vergi kanunlarının muhasebe kurallarına etki oranı,

sermaye piyasalarının gelişmişlik düzeyi gibi unsurlar nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Gray'e göre, belirsizlikten kaçınma düzeyi yükseldikçe muhasebe uygulamaları daha ihtiyatlı olmaktadır.

- Gizlilik-Şeffaflık: Finansal bilgilerin yalnızca yönetim ile yakından ilgili kişilerle paylaşılması veya şeffaflık ve hesap verilebilirlik yanlısı yaklaşımların benimsenmesi derecesini ifade etmektedir. Gizliliğin tercih edilmesi belirsizlikten kaçınma ile yakın ilişki içindedir. Finansal bilgi açıklamalarını sınırlandırarak, çatışmalardan ve rekabetten kaçınma isteğini ifade etmektedir. Yüksek güç mesafesine sahip toplumlar, bilgileri gizleyerek güç dağılımındaki eşitsizliği koruma eğilimindedir. Kolektif toplumlarda da gizlilik doğrultusunda bir eğilim görülmektedir.

Askary ve Yazdifar, Gray'in kültürün, muhasebe uygulamalarına etkisi üzerine kurduğu hipotezi Türkiye'de test etmiştir. Türkiye, Gray'in teorisine göre ele alındığında, muhasebe uygulamalarının yasal kontrol, finansal tablolardaki açıklamalar konusunda gizlilik, finansal tablo unsurlarının ölçümü konusunda tekdüzen ve tutucu muhasebe uygulamaları doğrultusunda eğilim göstermesi beklenmektedir. Çalışmanın sonucunda, Türkiye'deki muhasebe uygulamalarının tekdüzen ve tutuculuk doğrultusunda eğilim gösterdiği, muhasebe otoritesinin profesyonellik ve finansal bilgi açıklamalarının şeffaflık eğilimi gösterdiği ortaya konmuştur. Yazarlar, sonuçları, Türkiye'de AB üyeliği doğrultusunda gösterdiği çabalarının, kültürün muhasebe uygulamaları üzerindeki etkisini azalttığı şeklinde yorumlamıştır.(Askary vd., 2008)

3.2.5. Ekonomik Faktörlerin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Ülkelerin ekonomileri büyüdükçe ve güçlendikçe, ülkede daha fazla ekonomik ve finansal aktivite yapılmakta, dolayısıyla muhasebe uygulamaları da çeşitlenmekte ve gelişmektedir.(Choi, 1978: 23; Ağca ve Aktaş, 2007; Jaggi ve Low, 2000: 498) Bir ülkede ekonomi ne kadar gelişirse, içinde bulundurduğu işletmelerin kaynak ihtiyacı artacağından muhasebe kalitesinin de artması beklenecektir. Muhasebe uygulamalarını etkileyen bir diğer ekonomik faktör de enflasyondur.(Nobes ve Parker, 1983: 35) Enflasyonun ortaya çıkardığı etkinin dikkate alınmaması durumunda, finansal tablolardan yararlanarak karar verecek olan üçüncü kişiler ve bizzat işletmenin kendisi, enflasyonun finansal tablolar üzerindeki bozucu etkisinden zarar görmektedir.(Gücenme, 2005: 71) Ülkeler, enflasyonun finansal tablolar üzerinde neden olduğu tahribatın etkisini azaltmak için, çeşitli yöntemlere başvurmakta ve bu yöntemler muhasebe uygulamalarının farklılaşmasının nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde, uzun yıllar yüksek enflasyon yaşanmıştır. 2003 yılına kadar, finansal tablolardaki rakamları enflasyonun etkisinden koruyabilmek için, son giren ilk çıkar (Last in Firs Out- LİFO) yönteminin kullanılması, gizli ve açık otofinansman ayrılması, azalan bakiyelerle amortisman yönteminin uygulanması ve karşılıklar ayrılması gibi geleneksel muhasebe anlayışı içindeki kısmi korunma yöntemleri uygulanmıştır. (Gücenme, 2005: 86-88) SPK, ülkemizde uzun yıllar etkili olan enflasyonun finansal tablolar üzerindeki bozucu

etkisinin ortadan kaldırmak için enflasyon muhasebesi uygulamasını 2003 yılında başlatmıştır. Ayrıca 2003 yılında VUK'nun mükerrer 298. maddesi ile getirilen enflasyon düzeltmesinin uygulanması, fiyat endeksindeki artışın, üçer aylık dönemlerin son ayı dahil önceki otuz altı ay için % 100'den ve son on iki ay için % 10'dan fazla olması koşuluna bağlanmıştır.(213 sayılı Vergi Usul Kanunu: Mükerrer 298/A/1)

Ülkelerdeki muhasebe kalitesini etkileyen ekonomik faktörlerden biri de ekonomik krizlerdir. İşletme yöneticileri ve sahipleri, ekonomik kriz dönemlerinde, finansal tablolarındaki kötü göstergeleri gizleme, karları belirli hedefler doğrultusunda yönetme gibi çabalar içerisine girebilmekte ve bu çabalar da muhasebe kalitesini olumsuz etkilemektedir. Diğer taraftan, muhasebe kalitesinin ve muhasebe standartlarının kalitelerinin düşük olması da finansal krizleri tetikleyebilmektedir.

3.2.6. Muhasebe Mesleğinin Sahip Olduğu Altyapının ve Muhasebe Mesleğine Verilen Önemin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Muhasebe mesleğine verilen önem ve muhasebe mesleğinin gelişmişlik seviyesi, muhasebe uygulamalarını etkilemektedir.(Nobes ve Parker: 1998: 36, Alexander ve Nobes, 2004:99) Bir ülkede güçlü meslek kuruluşlarının bulunması durumunda bu kuruluşlar, muhasebe uygulamalarının geliştirilmesinde aktif rol almakta, profesyonel yargılarını kullanarak, muhasebe kalitesinin artmasını sağlamaktadırlar.(Goldberg ve Godwin, 1999: 1) Diğer taraftan, bir ülkede uygulamaya yönelik olan, etik değerlerin öneminin benimsenmesi amacını taşıyan ve çağın koşullarına uygun bir muhasebe eğitim sisteminin olması, meslek mensuplarının yetkinliğini arttırmakta ve muhasebe kalitesini olumlu yönde etkilemektedir.

3.3. Muhasebe Kalitesini Etkileyen İşletmelere Özgü Faktörler

Muhasebe kalitesi, ülkelere özgü faktörlerin yanında, işletmelerin büyüklükleri, sermaye ve sahiplik yapıları, çalıştıkları denetim firmaları, yabancı menkul kıymet borsalarında kote olma durumları ve işletmede kurumsal yönetime verilen önem gibi işletmelere özgü faktörlerden de etkilenmektedir.

3.3.1. İşletmelerin Büyüklüğünün Muhasebe Kalitesine Etkisi

İşletmelerin büyüklüğü, muhasebe kalitelerini etkileyen faktörlerden biridir.(Jaggi ve Low, 2000:502- 503; Francis vd., 2004: 985) Bununla birlikte işletme büyüklüğünün muhasebe kalitesine etkisi ile ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bazı araştırmalar ve araştırmacılara göre, büyük firmalarda sahiplik küçük firmalardakine göre daha fazla sayıda kişinin veya grubun elinde olduğundan, büyük firmalar bu kişi veya grupların bilgi ihtiyacını karşılamak için daha kapsamlı açıklamalar yapılmakta, muhasebe kaliteleri daha yüksek olmaktadır. Genellikle sağlam temeller üzerine kurulmuş olan büyük firmalar, finansal tablolarında açıkladıkları bilgilerin yatırımcılar tarafından yanlış anlaşılacağından ve olumsuz bir yatırım tepkisi yaratacağından çekinmeden kapsamlı bir şekilde açıklama

yapabilmektedirler.(Jaggi ve Low, 2000:502- 503) Ayrıca, büyük firmaların temsil maliyetlerini azaltmak ve ihtiyaç duydukları sermayeyi elde edebilmek için daha fazla ve kaliteli finansal açıklamalarda bulunmaları beklenmektedir.(Çelik vd., 2006: 108) Diğer taraftan, politik maliyet hipotezine göre, firma büyüdükçe ve karlılığı arttıkça, işletme ile ilgili olarak yapılan hükümet incelemeleri de artmaktadır bu nedenle büyük firmalar, kazançlarını düşük gösterme doğrultusunda bir eğilim göstermektedirler ki bu da muhasebe kalitesini düşüren bir unsur olmaktadır.(Watts ve Zimmerman, 1990: 139)

3.3.2. İşletmelerin Sermaye Yapılarının Muhasebe Kalitesine Etkisi

Literatürde, işletmelerin sermaye yapılarının muhasebe kalitesine etkisi ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bir kısım araştırmacı, sermaye yapısı içerisinde borçların payının yüksek olmasının muhasebe kalitesini azaltıcı bir unsur olduğunu çünkü bu işletmelerin, yapmış oldukları borç sözleşmelerinin koşullarını yerine getirebilmek ve borç verenlerle ilişkilerini sürdürebilmek için, karlarını yükseltme doğrultusunda yönetebildiklerini ileri sürmektedir.(Van Tendelo ve Vanstraelen, 2005: 165; Küçüksözen, 2004: 175) Bayırlı, finansal kaldıraç endeksi yükseldikçe firmaların borçlarını idare edebilmek için yaratıcı muhasebe uygulamalarına başvurma güdülerinin arttığını ve dolayısıyla tahakkukların değişkenliğinin de arttığını ortaya koymuştur.(Bayırlı, 2006: 290) Habib, Bangladeş’ te kar uyumlaştırması faaliyetlerini incelemek için yaptığı çalışmada, kaldıraç derecesi yüksek firmaların daha fazla kar uyumlaştırması³ yaptıklarını ortaya koymuştur.(Habib, 2005: 70) Ayrıca, daha önce de belirtildiği gibi, fon ihtiyaçlarını bankalar vasıtasıyla gideren işletmelerin, finansal raporlama konusundaki teşvikleri de düşük olmaktadır.

Bir kısım araştırmacılar ise, sermaye yapısı içinde borçların payının yüksek olmasının veya borçlanma yoluyla fon elde etme talebinin muhasebe kalitesini arttırdığını ileri sürmektedir. İşletmenin borçlarının bulunması durumunda, fon sahipleri borçlarının anapara tutarını ve faizlerini geri alıp alamayacaklarını belirleyebilmek için, işletmenin yöneticilerini ve finansal tablolarını daha yakından incelemektedir. Bu durum da işletmeleri muhasebe kalitelerini artırma doğrultusunda teşvik etmektedir.(Cascino, 2010: 258) Nitekim Li, işletmelerde karın sürdürülebilirliği ve tahmin edilebilirliği arttıkça, kaldıraç derecesinin de arttığını ortaya koymuştur.(Li, 2009: 55) Iaridis’e göre muhasebe kalitesinin yüksek olması, yatırımcıların işletmelere daha fazla güven duymalarını sağlamaktadır. Bunun sonucunda da, yatırımcılar işletmeye fon sağlama konusunda daha fazla istekli olmakta, işletmelerin sermaye veya borç şeklinde fon bulabilmeleri kolaylaştırmakta, sermaye maliyetlerini azalmakta ve borç sözleşmelerinin koşulları iyileşmektedir. (Iaridis, 2011: 89) Bu nedenle, sermaye veya borç şeklinde fon talep eden firmalar, daha kaliteli finansal raporlar hazırlama doğrultusunda güdülenmektedir. (Bradbury vd., 2007: 7)

³ Kar uyumlaştırılması, karların yıllar itibarıyla birbiri ile uyumlu olduğu bir kojunktür yaratılmasıdır. .

3.3.3. İşletmelerin Sahiplik Yapısının Muhasebe Kalitesine Etkisi

Muhasebe kalitesini etkileyen işletmelere özgü faktörlerden biri de işletmelerin sahiplik yapılarıdır. Sahiplik yapısı yoğunlaşmış olan işletmelerde, az sayıda ancak büyük paylara sahip hissedar bulunmaktadır. Bu tür işletmelerde, hissedarlar yönetimde aktiftir, ihtiyaç duydukları bilgilere direkt olarak ulaşabilmektedir, dolayısıyla finansal raporlara olan talep düşüktür. Diğer taraftan bazı durumlarda kontrol sahibi hissedarlar işletme kaynaklarını fırsatçı bir şekilde kullanma eğilimi gösterebilmekte, işletmenin kişilik kavramını ihlal edebilmekte ve bunu diğer hissedarlardan ve sermaye sahiplerinden saklamak için finansal raporları değiştirebilmektedir. Kontrol haklarının ve nakit akım haklarının ayrılması sonucunda ortaya çıkan bu gibi durumlar, muhasebe kalitesinin düşmesine neden olmaktadır.(Soderstorm ve Sun, 2007: 693)

Türkiye’de piramit ve kompleks sahiplik yapılarının yaygın olduğu, holdinglerin, piramit yapılar yoluyla birçok şirket üzerinde kontrol hakkı elde ettikleri görülmektedir. Demirağ ve Serter 2003 yılında, İMKB’de 1999 yılı sonu itibariyle işlem gören piyasa değerine göre en büyük 100 şirketin sahiplik ve kontrol yapılarını incelemiştir. Çalışmanın sonuçları Türkiye’de, işletmelerin sahiplik yapısında yoğunlaşmış olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada incelenen 100 şirkette en büyük hissedar, ortalama olarak %45,10 paya sahiptir. 38 şirkette, en az %50 paya sahip olan bir hissedar bulunmaktadır. Şirketlerin doğrudan ortaklık yapısına yani birinci seviyedeki sahipliğine bakıldığında, holding şirketlerin Türkiye’de şirketlerin doğrudan sahipleri arasında en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmada, 100 firmanın 9’unun banka olduğunu ve 9 bankanın 7’sinin kontrolünün de tek bir ailede olduğunu ortaya konmuştur. Bankalar dışındaki işletmelerin 53’ünün ağırlıklı kontrolü de ailelere aittir.(Demirağ ve Serter, 2003: 43)

Fettahoğlu ve Okuyan 2009 yılında yaptıkları çalışmada, hisse senetleri İMKB ikinci ulusal pazarda işlem gören 194 üretim işletmesi üzerinde yaptığı araştırmada, sahiplik yapısında yoğunlaşma arttıkça, borçlanma seviyesinin de arttığını ortaya koymuştur. Daha az ortağın bulunması durumunda işletme daha yüksek oranda riski göze alabilmektedir. Diğer taraftan bu durum, işletmenin çok sayıda ortağa sahip olması durumunda daha dengeli bir finansman ve yatırım politikası izleyeceği şeklinde de yorumlanabilir.(Fettahoğlu ve Okuyan, 2009)

3.3.4. Denetim Firmaları ve Muhasebe Kalitesi Arasındaki İlişki

Muhasebe kalitesini etkileyen işletmeye özgü bir diğer faktör de işletmenin denetimini yapan denetim firmasının büyüklüğüdür. Büyük denetim firmalarında, ihmalleri sonucunda doğru olmayan bir denetim raporu yayımladıklarının duyulması nedeniyle doğabilecek müşteri ve itibar kaybı veya denetim ücretlerinde azalma gibi olumsuz sonuçlar daha fazla olacaktır. Buna göre, denetçilerin varlık düzeyleri ne kadar yüksekse, bu varlıklarını herhangi bir dava açılma ihtimaline karşı korumak için, doğru denetim raporları yayımlama çabaları da o kadar fazla olacaktır.(Lennox, 1999: 780) Diğer taraftan Van Tendelo 2005 yılında yaptığı

çalışmada, IASs/IFRSs'yi gönüllü olarak uygulayan firmaların kar yönetimi davranışlarının IASs/IFRSs'yi uygulamaya başladıktan sonra nasıl değiştiğini araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda, IASs/IFRSs uygulamalarının kar yönetimi üzerinde belirgin bir sınırlama meydana getirmediğini, aksine bu uygulamaların ihtiyari tahakkukların büyüklüğünü arttırdığını, IASs/IFRSs uygulayan firmaların daha fazla kar uyumlaştırması yaptıklarını ortaya koymuştur. Gerçi bu çalışmada, 4 büyük denetim firması⁴ tarafından denetlenen işletmelerde bu etkinin önemli ölçüde az olduğu belirtilmiştir.(Van Tendelo ve Vanstraelen, 2005: 156) Karacaer ve Özek, İMKB'de işlem gören işletmelerin, 4 büyük denetim firması tarafından denetlenmiş olmalarının kar yönetimi davranışlarına olan etkilerini inceledikleri çalışmalarında, isteğe bağlı tahakkuklar ile denetim firmasının büyüklüğü arasında negatif bir korelasyon olduğunu ortaya koymuştur.(Karacaer ve Özek, 2010: 73) Diğer bir ifadeyle, çalışmanın sonucunda dört büyük denetim firması tarafından denetleniyor olmak işletmelerin kar yönetimi davranışlarını sınırlandırmaktadır.

3.3.5. Yabancı Menkul Kıymetler Borsalarında Kote Olma ve Muhasebe Kalitesi Arasındaki İlişki

Yabancı menkul kıymet borsalarında kote olmaları da işletmelerin muhasebe kalitesini etkilemektedir. NASDAQ, New York Stock Exchange, London Stock Exchange gibi köklü, büyük ve gelişmiş menkul kıymet borsalarında kote olan işletmelerin daha şeffaf finansal tablolar hazırlamaları ve muhasebe ilke ve standartlarını uygulama konusunda daha özenli davranmaları beklenmektedir. Çünkü hazırladıkları finansal tablolar, farklı ülkelerin borsaları tarafından belirlenen sınırlamalara ve farklı ülkelerdeki farklı yasalara tabi olmaktadır. (Van Tendelo ve Vanstraelen, 2005: 162) Dolayısıyla bu firmaların muhasebe kalitelerinin daha yüksek olması beklenmektedir. Van Tendelo, işletmelerin gelişmiş sermaye piyasalarında da işlem görmelerinin kar uyumlaştırılması faaliyetlerini azaltıcı etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. (Van Tendelo ve Vanstraelen, 2005: 172)

3.3.6. İşletmelerde Kurumsal Yönetime Verilen Önemin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Kurumsal yönetim, firma dışındaki yatırımcıların, fonlarının yanlış kullanılmasından korunmasını sağlayacak bir ilkeler setidir.(La Porta vd., 2000: 4) Kurumsal yönetimin en önemli fonksiyonu finansal raporlama sürecinin kaliteli olmasını sağlamaktır.(Cohen vd., 2004: 87) Finansal raporlama sürecinin kalitesinin artması, muhasebe kalitesinin de artması sonucunu doğuracaktır. Nitekim bu varsayım, yapılmış bazı çalışmalarla doğrulanmıştır. Byard, Li ve Weintrop, 2006 yılında yaptıkları çalışmada, finansal analistlerin yaptıkları

⁴ Literatürde Deloitte & Touch, Ernst& Youngs, KPMG ve Price Waterhouse Coopers 4 büyük denetim firması olarak isimlendirilmektedir.

tahminlerin doğruluğu ile kurumsal yönetim arasındaki ilişkiyi incelemiş, işletmede kurumsal yönetim kalitesi arttıkça, gelecekte elde edilecek gelirlere dair bilgilerin kalitesinin de arttığını belirtmiştir.(Byard vd., 2006: 624) Li, 2009 yılında yaptığı çalışmada, kurumsal yönetim mekanizmasının muhasebe kalitesini arttırdığını ortaya koymuştur.(Li, 2009) Ancak kurumsal yönetimle ilgili tüm düzenlemelere ve gelişmelere rağmen, günümüzde yöneticiler hala kazançları yönetme veya kötü haberleri gizleme/erteleme doğrultusunda eğilim gösterebilmektedir. Bazı yöneticiler için finansal tablolar, servetlerini maksimize etme stratejilerinin anahtar bileşeni rolünü üstlenmektedir.

4. Sonuç:

Aralık 2011 içinde kuruluş ve teşkilatlanmasını tamamlayan “Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu” ile Türkiye’de muhasebe standartlarının belirlenmesi ve uygulanmasına ilişkin yeni düzenlemelerin yapıldığı bu günlerde, Türkiye’de muhasebe kalitesini etkileyen faktörlere göre mevcut durum tespitine ilişkin aşağıdaki saptamalar yapılabilir.

Yasalara dayalı hukuk sistemlerinin özelliklerini gösteren ülkemizde, her ne kadar yatırımcıların hakları da yasalarla korunmaya çalışılmışsa da, finansal raporlara genellikle bilgi amaçlı olarak oldukça az başvurulmuş, yatırımcı talebinin azlığı ve sermaye piyasamızın sığılığı, ülkemizdeki muhasebe kalitesinin düşük olmasına yol açmıştır. Ülkemizde genellikle işletme sahiplikleri belirli kişi ve gruplarda yoğunlaşmış, finansal raporlar hükümetin vergi alacağını tespit etmeye odaklanmıştır. IASs/IFRSs ile uyumlu muhasebe standartlarının uygulanması ile yatırımcıların bilgi talebinin karşılanması ve ülkemizdeki sermaye piyasasının gelişmişlik düzeyinin artması beklenmektedir.

Bugüne kadar ülkemizde muhasebe uygulamaları vergi düzenlemeleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Vergi oranlarının yüksek olması, VUK’nda, vergi matrahının tespitine yönelik ayrıntılı düzenlemelerin bulunması, bu düzenlemelere aykırı uygulamalar için cezai yaptırımların getirilmiş olması ve ayrıca yıllarca yüksek enflasyon yaşanan ülkemizde işletmelerin ayakta kalmak için faaliyetlerinin bir kısmını vergi ve kayıt dışında bırakma eğilimi göstermesi, ülkemizde muhasebe kalitesinin düşük olmasının başlıca nedenleridir. Enflasyon ve ekonomik kriz dönemlerinde, finansal tablolardaki kötü göstergeleri gizleme eğilimi, muhasebe mesleğine ve etik değerlere yeterince önem verilmemesi ve muhasebe meslek kuruluşlarının yeterince güçlü olamaması ülkemizdeki muhasebe kalitesi üzerinde olumsuz etki yaratmıştır.

Ülkemizin kültürel yapısı genellikle belirsizlikten kaçınma özelliği göstermekte, detaylı kural ve kanunlar, muhafazakar eğilimler ve tekdüzen muhasebe uygulamaları tercih edilmektedir. Belirsizlikten kaçınma özelliği nedeniyle genellikle rekabetten kaçınma ve muhasebe bilgilerinin gizliliğini koruma isteği bulunmaktadır. Ülkemizde muhasebe bilgilerinde şeffaflık, yasalardaki zorlayıcı hükümlerle sağlanmaya çalışılmaktadır.

Muhasebe kalitesini etkileyen işletmelere özgü faktörler açısından, ülkemizde borsa dışındaki işletmelerin büyük denetim firmaları ile çalışmadıkları, yabancı menkul kıymet borsalarında işlem yapmadıkları ve kurumsal yönetim ilkelerini uygulamadıkları dikkate alınırse muhasebe kalitesinin yüksek olmasını beklemek iyimser bir yaklaşım olmaktadır. Ülkemizde holding şirketlerin, işletme sahipliğinde en büyük grubu oluşturduğu, her holdingin bir bankasının bulunduğu ve genellikle holding şirketler grubu içinde kar yönetimi uygulamalarının yapıldığı gerçeği de ülkemizdeki muhasebe kalitesinin tespitinde olumsuz bir gösterge oluşturmaktadır.

Ülkemizde yapılan yeni düzenlemeler ile, bilanço esasına göre defter tutan bütün işletmelerin TMS/TFRS'leri uygulamaları gerekmektedir. Bunun, Türkiye'de vergi odaklı muhasebe anlayışından, bilgi odaklı muhasebe anlayışına geçilerek muhasebe kalitesini artırması beklenmektedir. Ancak muhasebe kalitesini etkileyen diğer faktörlere bakıldığında bunun, çok kolay ve kısa zamanda gerçekleşeceği sonucuna varmak pek mümkün görünmemektedir.

KAYNAKLAR

- Ağca, Ahmet- Rafet Aktaş, (2007), "Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama (IAS/IFRS) Standartları İMKB'de Yer Alan Firmaların Finansal Tablolarını Nasıl Etkiledi?", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 18, <http://sbe.dpu.edu.tr/18/227.pdf> (17.03.2011)
- Aktaş, Metin, (2006), "Türkiye'de Sermaye Piyasalarının Gelişme Trendi ve Ekonomik Büyüme ile İlişkisi", *Yönetim*, Sayı 55, ss.46- 54.
- Alexander, David- Nobes, Chisropher, *Financial Acoounting An International Introduction*, 2nd Edition, Printice Hall, England, 2004.
- Askary, Saeed – Yazdifar, Hassan - Askarany, Davood, (2008), "Culture and Accounting Practices In Turkey", *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, Vol.5, No.1, pp.66- 88.
- Ball, Ray, (2001), "Infrastructure Requirements for an Economically Efficient System of Public Financial Reporting and Disclosure", Brookings- Wharton Papers on Financial Services, Düzenleyenler: Robert E. Litan- Richard Herring, pp.127- 169.
- Balsarı, Çağnur Kaytmaz- Dalkılıç, A.Fatih, (2007), "Kural Bazlı ve İlke Bazlı Finansal Raporlama Standartlarının Karşılaştırılması", *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Sayı 22, ss. 105- 118.
- Barth, Mary E.- Landsman, Wayne R.- Lang, Mark- Williams, Christopher, (2006a), "Accoounting Quality: International Accounting Standards and US GAAP", http://www.accountancy.smu.edu.sg/research/seminar/pdf/MaryBARTH_paper.pdf, (10.10.2009).

- Barth, Mary E.- Landsman, Wayne R.- Lang, Mark, (2006b) “International Accounting Standards and Accounting Quality”, Research Paper No. 1976, 2006b, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=688041, (08.08.2010).
- Bayırlı, Rıdvan (2006), *Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Bharath, Sreedhar – Sunder, Jayanthi - Sunder, Shyam V., (2006), “Accounting Quality and Debt Contracting”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=591342, (01.02.2010).
- Benston George J.- Bromwich Michael- Wagenhofer Alfred, (2006), “Principles- Versus Rules-Based Accounting Standards: The FASB’s Standard Setting Strategy”, *Abacus*, Vol.42, No.2, pp. 165- 188.
- Biddle, Gary – Hillary, Gilles- Verdi, Rodrigo S., (2009), “How Does Financial Reporting Quality Relate to Investment Efficiency?”, <http://management.bu.edu/academics/departments/documents/capalloc130409.pdf>, (03.04.2010).
- Bradbury, Michael E.– Graeme, Dean- Clarke, Frank, (2007) “Incentives for Non-Disclosure by Corporate Groups”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1088113, (28.07.2011).
- Byard Donald- Li Ying- Weintrop Joseph, (2006), “Corporate Governance and the Quality of Financial Analysts’ Information”, *Journal of Accounting and Public Policy*, Vol. 25, 2006, pp.609- 625.
- Can, Ahmet Vecdi, (2010), “Krizin Muhasebesi ve Muhasebenin Krizi”, *Mali Çözüm*, Sayı 97, ss.21-48, s.25
- Cascino, Stefano- Pugliese, Amedeo- Mussolino, Donata- Sansone, Chiara, (2010), “The Influence of Family Ownership on the Quality of Accounting Information”, *Family Business Review*, Vol.23, No.3, pp. 246- 265.
- Choi, Frederick, (1978), *An Introduction to Multinational Accounting*, Prentice Hall, New Jersey, 1978.
- Cohen, Jeffrey- Krisnamoorthy, Ganesh- Wright, Arnie, (2004), “The Corporate Governance Mosaic and Financial Reporting Quality”, *Journal of Accounting Literature*, pp. 87- 152.
- Çelebi Ali- Güçlü Fırat Coşkun, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve T.M.S.K.”, <http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/TURK%20TICARET%20KANUNU%20TASARISI%20VE%20T.M.S.K.doc>, (03.05.2009).
- Çelik, Orhan – Ecer, Alaattin- Karabacak, Hakan Karabacak, (2006), “Impact of Firm Specific Characteristics on the Web Based Business Reporting: Evidence from the Companies Listed in Turkey”, *Problems and Perspectives in Management*, Vol.4, No. 3, pp.100- 133.

- Chen, Huifa- Tang, Qingliang- Jiang, Yihong- Lin, Zhijun, (2010), “The Role of International Financial Reporting Standards in Accounting Quality: Evidence from the European Union”, *Journal of International Financial Management and Accounting*, Vol.21, No.3, pp. 220-278.
- Demirağ, İstemi- Serter, Mehmet, (2003), “Ownership Patterns and Control in Turkish Listed Companies”, *Corporate Governance*, Vol.11, No.1, pp. 40-51.
- Ding, Yuan- Hope, Ole- Kristian- Jeanjean, Thomas- Stolowy, Herve, (2007) “Differences Between Domestic Accounting Standards and IAS: Measurement, Determinants and Implications”, *Journal of Accounting and Public Policy*, Vol. 26, pp.1–38.
- Fettahoğlu, Abdurrahman - Okuyan, H. Aydın, (2009), “İşletmelerde Sahiplik Yapısının Kaynak Bileşimi Üzerindeki Etkisi”, Econ Anadolu 2009: Anadolu Uluslararası İktisat Kongresi, 17-19 Haziran 2009, Eskişehir, http://econ.anadolu.edu.tr/fullpapers/Fettahoglu_Okuyan_econanadolu2009.pdf, (04.04.2009)
- Francis, Jennifer- LaFond, Ryan- Olsson, Per M.- Schipper, Katherine, (2004), “Cost of Equity and Earnings Attributes”, *The Accounting Review*, Vol.79, No.4, pp. 967-1010.
- Goldberg Stephen R.– Godwin Joseph H., (1997), “International Differences in Financial Reporting: What U.S. CFOs Need To Know”, *Journal of Corporate Accounting and Finance*, Vol.8, No.2, pp.93-102.
- Gray, S. J., (1988), “Towards a Theory of Cultural Influence on the Development of Accounting System Internationally”, *Abacus*, Vol. 24, No.1, pp. 1-15.
- Gücenme, Ümit, (2005), *Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi*, Aktüel Yayınları, İstanbul.
- Habib, Ahsan, (2005), “Firm- Specific Determinants of Income Smoothing In Bangladesh: An Empirical Evaluation”, *Advances in International Accounting*, Vol. 18, pp.53-71.
- Hofstede, Geert, (1991), *Cultures and Organizations- Software of the Mind*, Mcgraw- Hill, New York.
- Iaridis, George Emmanuel, (2011), “Accounting Disclosures, Accounting Quality and Conditional and Unconditional Conservatism”, *International Review of Financial Analysis*, No.20, pp. 88-102.
- Jaggi, Bikki- Low, Pek Yee, (2000), “Impact of Culture, Market Forces and Legal System on Financial Disclosures”, *The International Journal of Accounting*, Vol.35, No.4, pp. 495- 519.
- Karacaer, Semra - Özek, Pelin, (2010), “Denetim Firmasının Büyüklüğü ve Kar Yönetimi İlişkisi: İMKB Şirketleri Üzerinde Ampirik Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 48, ss.60-74.

- Kıyılar, Murat- Belen, Muhammet, “Kurumsal Yönetim Kavramı ve İlkeleri: Bir Kurumsal Yönetim Formu Olarak Türkiye’de Holding Yapılanma Biçimlerinin Değerlendirilmesi, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/07sempozyum/10-murat%20k%C4%B1y%C4%B1lar%20muhammed%20belen.doc>, (25.04.2009).
- Küçüksözen, Cemal, (2004), Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- La Porta, Rafael- Lopez De Silanes, Florencio, (1998), “Law and Finance”, *Journal of Political Economy*, Vol.106, No. 6, pp. 1113- 1155.
- La Porta Rafael- Lopez De Silanes Florencio- Shleifer Andrei- Vishny Robert, (1999), “Investor Protection and Corporate Valuation”, NBER Working Paper No 7403, <ftp://all.repec.org/RePEc/fth/harver/hier1882.pdf>, (02.02.2009).
- La Porta, Rafael- Lopez De Silanes, Florencio- Shleifer, Andrei- Vishny Robert, (2000), “Investor Protection and Corporate Governance”, *Journal of Financial Economics*, Vol. 58, pp.3- 27.
- Lindahl, Frederick- Schadewitz, Hannu, (2008), “Accounting Quality and the Law”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1275971, (02.09.2010).
- Lennox, C. S., (1999), “Audit Quality and Auditor Size: An Evaluation of Reputation and Deep Pockets Hypotheses”, *Journal of Business Finance & Accounting*, Vol.26, No. 7-8, pp. 779-805.
- Li, Tegang, (2009), *Earnings Management & Corporate Governance*, Tilburg University, Master Thesis Accountancy.
- Nobes Cristopher- Parker Robert, (1983), *Comparative International Accounting*, Philip Allan Publishers Limited, Britain.
- Saudagaran, Shahrokh M. - Diga, Joselito D., (2000) “The Institutional Environment of Financial Reporting Regulation in ASEAN”, *The International Journal of Accounting*, Vol. 35, pp.1-26.
- Seviğ, Veysi, (2006) “Bize Göre”, 01.05.2006 tarihli Dünya Gazetesi, http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=35:tke-muhasebe-standartlari&catid=16:bas-kan-haberler, (15.12.2009).
- Soderstorm, Naomi S.- Sun, Kevin Jialin, (2007), “IFRS Adoption and Accounting Quality: A Review”, *European Accounting Review*, Vol. 16, No.4, pp. 675-702.
- Şensoy, Hatice Belgin, (2008), Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Ortaya Çıkışı Ve Gelişimi İle Muhasebe Standartlarının Türkiye’deki Durumu, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

- Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, Kamu Reformu Araştırması, Yayın No. TÜSİAD-T/2002-12/335, 2002, s.104- 109
- Van Tendelo, Brenda- Vanstraelen, Ann, (2005), “Earnings Management Under German GAAP versus IFRS”, *European Accounting Review*, Vol.14, No. 1, pp.155- 180.
- Watts, Ross L.- Zimmerman, Jerold L., (1990), “Positive Accounting Theory: A Ten Years Perspective”, *The Accounting Review*, Vol.65, No. 1, pp.131-156.
- World Federation of Exchange, <http://www.world-exchanges.org/statistics/ytd-monthly>
- Wulandari ETTY R.- Rahman Asheq R., (2004), “A Cross-Country Study On The Quality, Acceptability, And Enforceability Of Accounting Standards And The Value Relevance Of Accounting Earnings”, <http://www.oecd.org/dataoecd/6/16/33735584.pdf> (16.03.2011), pp.1-28
- Zeff, Stephen A., (2002), “Political Lobbying on Proposed Standards: A Challenge to the IASB”, *Accounting Horizons*, Vol.16, No.1, pp.43- 54.
- <http://www.iasplus.com/restruct/restruct.htm>, (5.12.2009)
- http://www.gsb.stanford.edu/news/research/acctg_jagolinzerbarth_intlacctgstds.shtml+chirac+%22ias+39%22&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, (01.11.2009)
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu.,10.01.1961 tarihli 10703 sayılı Resmi Gazete.